

उन्नत प्रतिधिबाट खाद्यन मकै तथा मकै बीउ उत्पादनको वार्षिक कार्यतालिका

बैशाख महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
कार्तिक महिनामा खेतमा लगाएको मकैको हरियो घाँगा तयार हुने भएकाले बजारको सुनिश्चित गरी भाँचेर बजार लैजाने । यदि हरियो घाँगा बेच्ने लक्ष्य हैन भने यो महिनाको अन्त्य तिर मकै सुकेर आवश्यक चिस्थान कायम भएपछि भाँचन शुरु गर्ने । बीउ उत्पादनको मकैलाई पुर्ण रुपमा घाममा सुकाउने अथवा दाना टोक्दा कटक्क आवाज आउने गरी सुकाउने प्रशोधनको लागि नजिकको बीउ प्रशोधन केन्द्रमा लैजाने । बीउको बजारिकरणको लागि आवश्यक बन्दोबस्त गर्ने ।	चैत्रमा लगाएको मकैको दोस्रो गोडमेल गरी उकेरा दिने । नाईट्रोजन (युरीया) मल टपड्रेस गर्ने । टपड्रेस गर्दा २.५ के.जी. प्रति रोपनी का दरले टपड्रेस गर्ने । बीउ उत्पादन कृषकहरूले प्राविधिकको उपस्थितिमा बाली निरिक्षण गरी अस्वाभाविक विरुवाहरू हटाउने । गवारो तथा फौजी किराको प्रकोप बढ्ने समय भएकाले नियमित रुपमा खेतबारीको निरिक्षण गर्ने । प्रकोप बढी सकेको अवस्थाम प्राविधिकको राय सुझाव बमोजिमको विषादी छर्ने ।	बढी वर्षातका कारणले अधिल्लो महिना मकै छर्ने काम सम्पन्न नभएको भए मकै छर्ने । ज्याव प्लान्टर वा सिड ड्रिलको प्रयोग गरी पक्ति पक्तिको दुरी ७५ से.मी. र वोट देखि वोटको दुरी २५ से.मी. को दुरीमा १ किलो प्रति रोपनीको दरले छर्ने । बीउ उत्पादन कृषक समूहसहकारी तथा फर्मले मकै उमेको १ हप्ता भित्र अनिवार्य रुपमा पहिलो रगिङ्ग गर्ने ।

जेठ महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
हरियो घाँगाको लागि मकै खेती गर्ने कृषकहरूले बिक्रीको लागि बजारको सुनिश्चित गर्ने । बीउ उत्पादक कृषकहरूले बजारिकरण गर्ने मकैको बीउको राम्रोसँग भण्डारणको व्यवस्था गर्ने । प्रमाणित बीउ उत्पादक कृषकहरूले बीउको ट्यागिङ्गको लागि सम्बन्धित बीउ विजन प्रयोगशालामा खबर गर्ने ।	अधिल्लो महिना लगाएको मकैको दोस्रो गोडमेल गर्ने बेला भएकाले सिफारिस मात्रमा रसायानिक मल प्रयोग गर्ने । धानको चमरा निस्कने बेला भएकोले सिँचाई गर्ने । साथै बालीको नियमित निरिक्षण गर्ने । बालीमा चिस्थानको मात्रा हेरी सिँचाई दिने ।	पहिलो पटक गोडमेल गरी सिँचाई गर्ने । यस समयमा गवारो तथा फौजी किराको आक्रमण बढी हुने हुनाले खेतबारीको नियमित निरिक्षण गर्ने । यदि प्रकोप भएमा सम्बन्धित प्राविधिकसँग सम्पर्क राखी सुझाव बमोजिम विषादी छर्ने ।

असार महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
मकै बीउ उत्पादन गर्ने कृषक समूह सहकारी र फर्मले श्रोत बीउको लागि श्रोत केन्द्रमा सम्पर्क गरि बीउको सुनिश्चित गर्ने । खाद्यन मकै उत्पादन गर्ने कृषक समूह तथा सहकारीले पनि उन्नत बीउको लागि नजिकको श्रोत केन्द्रमा माग पठाई आवश्यक परिमाणको सुनिश्चित गर्ने । 	डुघा बैशाख महिनामा खेतमा लगाएको मकैको हरियो घाँगा तयार हुने भएकाले बजारको सुनिश्चित गरी भाँचेर बजार लैजाने । यो महिनाको अन्तिम हप्ता तिर मकै सुकेर आवश्यक चिस्थान कायम भएपछि भाँचन शुरु गर्ने । जतिसक्दा बढी घाममा सुकाई ३/४ दिन पुर्ण रुपमा घाममा सुकाउने वा लगातार वर्षा भएको खण्डमा सम्भव भए सम्म बीउ सुकाउने नयाँ प्रविधि सोलार बबल ड्रायर वा ईलेक्ट्रिक बबल ड्रायरको प्रयोग गर्ने र दाना टोक्दा कटक्क आवाज आउने गरी सुकाउने र भण्डारण गर्ने । भण्डारण गर्दा रोग किराको आक्रमण नहुने गरी सुपरग्रीन ब्याग, मेटलबिन तथा वनस्पतिक विषादीहरूको प्रयोग गर्ने । बीउ भण्डारणको लागि सेल्क्सको प्रयोग गर्दा १-२ चक्की प्रति १-१.५ क्वीन्टलको दरले प्रयोग गर्ने ।	दोस्रो गोडमेल गरी उकेरा दिने । नाईट्रोजन (युरीया) मल टपड्रेस गर्ने । टपड्रेस गर्दा युरीया मल २.५ के.जी. प्रति रोपनी का दरले टपड्रेस गर्ने ।

श्रावण महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
यदि अधिल्ला महिनामा आवश्यक बीउको श्रोतको सुनिश्चितता नभएको भए यथाशिघ्र सुनिश्चित गर्ने । व्यवसायिक रुपमा मकै खेती गर्न आवश्यक लगानीको समेत व्यवस्था गर्न तयारी शुरु गर्ने । 	अधिल्लो महिना बढी वर्षात भएको खण्डमा मकै पाक्न ढिलो हुने भएकाले यो महिनाको पहिलो हप्तामा नै मकै सुकेर आवश्यक चिस्थान कायम भएपछि भाँचन शुरु गर्ने । वर्षा भईराखे समय भएकोले बीउ उत्पादनको मकैलाई पुर्ण रुपमा सुकाउने सोलार वा ईलेक्ट्रिक बबल ड्रायरको प्रयोग गरी आवश्यक चिस्थान कायम भए पछि प्रशोधन तथा भण्डारणको लागि नजिकको बीउ प्रशोधन तथा भण्डारण गृहमा लैजाने । बीउ मकैको बिक्रीको लागि खरिद कर्तासँग सम्झौता लगायतको प्रक्रिया अगाडी बढाउने । 	बीउ उत्पादन कृषकहरूले जुंगा निस्कन भन्दा ४-५ दिन पहिले अरलो होचो रोग लागेको घोगा टुप्पा तथा फेदतिर लागेको वोटको धान चमरा निकाल्नु पर्छ । मकै भाँचेर अथवा नभाँचिकन घुसुवा बालीका रुपमा कोदो रोप्ने ।

मदौ महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
यदि अधिल्ला महिनामा बीउको श्रोतको सुनिश्चितता नभएको भए यथाशिघ्र आवश्यक बीउको परिमाणको सुनिश्चित गर्ने । व्यवसायिक रुपमा हिउदे मकै उत्पादन गर्ने कृषक समूह सहकारीले आवश्यक लगानी जुटाउन शुरु गर्ने । 	उत्पादन भएको मकै तथा मकै बीउको बजारिकरणको लागि आवश्यक प्रक्रियाको थालनी गर्ने । 	मकैको घाँगा खोल्साएर हेरी दाना उक्काएर हेर्दा कालो पत्र देखिएमा मकै भाँचन तयारी भएको हुन्छ । वर्षा भईराखे समय भएकोले बीउ उत्पादनको मकैलाई पुर्ण रुपमा सुकाउने जतिसक्दा बढी ३-४ दिन पुर्ण रुपमा घाममा सुकाउने अथवा सोलार वा ईलेक्ट्रिक बबल ड्रायरको प्रयोग गरी दाना टोक्दा कटक्क आवाज आउने गरी सुकाउने र आवश्यक चिस्थान कायम भए पछि प्रशोधन तथा भण्डारणको लागि नजिकको बीउ प्रशोधन तथा भण्डारण गृहमा लैजाने ।

असोज महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
माटो सुख्खा भएमा सिँचाई गरी जमिनको तयारी गर्ने । सिफारिस मात्रामा पाकेको गोबर मल तथा कम्पोस्ट मल फस्फोरस पोटास मल को पुरा भाग र नाईट्रोजन मलको आधा भाग राख्ने । बीउ उत्पादन कृषकहरूले मकै परसेचित बाली भएकोले पृथक्करणमा ध्यान दिनुपर्छ । पृथक्करण गर्दा २ तरीकाले गर्न सकिन्छ । दुरी पृथक्करण: अर्को जात भन्दा ३०० मि.को फरक । समय पृथक्करण: १५-२० दिनको फरक पारेर रोप्न सकिन्छ ।	मकै बीउ उत्पादन गर्ने कृषक समूह सहकारी र फर्मले श्रोत बीउको लागि श्रोत केन्द्रमा सम्पर्क गरि बीउको सुनिश्चित गर्ने । खाद्यन मकै उत्पादन गर्नेले पनि उन्नत बीउको लागि श्रोत केन्द्रमा माग पठाई मागको सुनिश्चित गर्ने । 	पछौटो जातको मकै भाँच्ने बेला हुन्छ ।

कार्तिक महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
मकै छर्ने समय भएकाले ज्याव प्लान्टर वा सिड ड्रिलको प्रयोग गरी पक्ति पक्तिको दुरी ७५ से.मी. र वोट देखि वोटको दुरी २५ से.मी. को दुरीमा रोप्ने । बीउ उत्पादन कृषक समूहसहकारी तथा फर्मले मकै उमेको ३-४ दिन भित्र अनिवार्य रुपमा रगिङ्ग गर्ने ।	यदि अधिल्ला महिनामा बीउको श्रोतको सुनिश्चितता नभएको भए यथाशिघ्र सुनिश्चित गर्ने । व्यवसायिक बसन्ते मकै खेती गर्ने कृषक समूह सहकारीहरूले लगानीको लागि श्रोतको खोजी गर्न शुरु गर्ने ।	मकै भण्डारण गर्दा रोग किराको आक्रमण नगर्ने गरी सुपरग्रीन ब्याग, मेटलबिन तथा वनस्पतिक विषादीको प्रयोग गर्ने ।

मंसिर महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
पहिलो पटक गोडमेल गरी सिँचाई गर्ने । गोडमेल गर्दा मकैको जरा नखलवल्याई फारपात जरे देखि उखल्ने । यस समयमा गवारो तथा फौजी किराको आक्रमण बढी हुने हुनाले नियमित निरिक्षण गर्ने । यदि प्रकोप भएमा सम्बन्धित प्राविधिक सङ्ग सम्पर्क राख्ने ।	यदि अधिल्ला महिनामा बीउको श्रोतको सुनिश्चितता नभएको भए यथाशिघ्र सुनिश्चित गर्ने । 	मकै बीउ उत्पादन गर्ने कृषक समूह सहकारी र फर्मले श्रोत बीउको लागि श्रोत केन्द्रमा यथाशिघ्र सम्पर्क गरी बीउको सुनिश्चित गर्ने । खाद्यन मकै उत्पादन गर्नेले पनि उन्नत बीउको लागि श्रोत केन्द्रमा माग पठाई मागको सुनिश्चित गर्ने ।

पौष महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
दोस्रो गोडमेल गरी उकेरा दिने । नाईट्रोजन (युरीया) मल टपड्रेस गर्ने । टपड्रेस गर्दा युरीया मल २.५ के.जी. प्रति रोपनी का दरले टपड्रेस गर्ने ।	यदि अधिल्ला महिनामा बीउको श्रोतको सुनिश्चितता नभएको भए यथाशिघ्र सुनिश्चित गर्ने ।	डुघा यदि अधिल्ला महिनामा बीउको श्रोतको सुनिश्चितता नभएको भए यथाशिघ्र सुनिश्चित गर्ने ।

माघ महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
धानको चमरा निस्कने बेला भएकोले सिँचाई गर्ने । बीउ उत्पादन कृषकहरूले जुँगा निस्कन भन्दा ४-५ दिन पहिले अग्लो होचो रोग लागेको घोगा टुप्पा तथा फेदतिर लागेको बोटको धान चमरा निकाल्नु पर्छ । वालीको नियमित निरिक्षण गर्ने ।	सिँचाई गरी जमिनको तयारी गर्ने । सिफारीस मात्रामा कम्पोस्ट मल फस्फोरस पोटास मल को पुरा भाग र नाईट्रोजन मलको आधा भाग राख्ने । बीउ उत्पादन कृषकहरूले मकै परसेचित बाली भएकोले पृथक्करणमा ध्यान दिनु पर्छ । पृथक्करण गर्दा २ तरीकाले गर्न सकिन्छ । १. दुरी पृथक्करण अर्को जात भन्दा ३०० मि.को फरक । २. समय पृथक्करण १५-२० दिनको फरक पारेर रोप्न सकिन्छ ।	यदि अधिल्ला महिनामा बीउको श्रोतको सुनिश्चिता नभएको भए यथाशिघ्र सुनिश्चित गर्ने । व्यवसायिक रुपमा खेती गर्ने कृषक समूहसहकारीले आवश्यक लगानीको श्रोतको बन्दोबस्त गर्ने ।

फागुन महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
मकैको घोगा खोल्साएर हेरी दाना उक्काएर हेर्दा कालो पत्र देखिएमा मकै भाच्च तयारी गर्ने । भण्डारण गर्दा जतिसक्दो बढी घाममा सुकाई ३-४ दिन पूर्ण रुपमा घाममा सुकाउने अथवा दाना टोक्दा कटक आवाज आउने गरी सुकाउने र भण्डारण गर्ने ।	मकै छर्ने समय भएकाले ज्याव प्लान्टर वा सिड ड्रिलको प्रयोग गरी पक्ति पक्ति दूरी ७५ से.मी.र बोट देखि बोटको दूरी २५ से.मी. को दुरीमा रोप्ने। प्रति रोपनीको दरले छर्ने । बीउ उत्पादन कृषक समूहसहकारी तथा फर्मले मकै उमेको ३-४ दिन भित्र अनिवार्य रुपमा रगिङ्ग गर्ने ।	यदि अधिल्ला महिनामा बीउको श्रोतको सुनिश्चिता नभएको भए यथाशिघ्र सुनिश्चित गर्ने ।

चैत्र महिना

हिउदे मकै	बसन्ते मकै	तर्षे मकै
मकै भण्डारण गर्दा रोग किराको आक्रमण नगर्ने गरी सुपरग्रेन ब्याग, मेटलविन तथा वनस्पतिक विषादीको प्रयोग गर्ने । 	पहिलो पटक गोडमेल गरी सिँचाई गन । यस समयमा गवारो तथा फौजी किराको आक्रमण बढी हुने हुनाले नियमित निरिक्षण गर्ने । यदि प्रकोप भएमा सम्बन्धित प्राविधिकलाई सम्पर्क राख्ने र राय सुझाव बमोजिम विषादी छर्ने ।	बीउ रोपनका लागि जमिनको तयारी गर्ने । सिफारीस मात्रामा कम्पोस्ट मल, फस्फोरस, पोटास मल को पुरा भाग र नाईट्रोजन मलको आधा भाग राख्नेना बीउ उत्पादन कृषकहरूले मकै परसेचित बाली भएकोले पृथक्करणमा ध्यान दिनुपर्छ । पृथक्करण गर्दा २ तरीकाले गर्न सकिन्छ । १. दुरी पृथक्करण अर्को जात भन्दा ३०० मि.को फरक । २. समय पृथक्करण १५-२० दिनको फरक पारेर रोप्न सकिन्छ ।

बीउ उत्पादन गर्ने कृषकहरूले अनिवार्य रुपमा बाली निरिक्षण तथा रगिङ्ग गराउने वरणहरू:

- बीउ छरेको १ महिना पछि ५ पाते अवस्थामा :
 - खेतवारीमा भएका मध्ये असाध्यै होचो र असाध्यै अग्ला विरुवा हटाउने ।
 - खेतवारीमा भएका मध्ये फरक रङ्ग, आकार तथा फरक चौडाई भएको पात पनि हटाउने ।
 - बोटको डाँठ पनि अधिकांश भन्दा फरक भएकालाई हटाउने ।
- वाली घुडा अवस्थामा आएपछि वा पहिलो निरिक्षण गरेको १ महिना पछि ।
 - पहिलो निरिक्षणमा देखिए जस्तै बोटको उचाई, रङ्ग तथा आकार र फरक डाँठको साईज भएकालाई हटाउने ।
- धान चमरा निस्कने बेलामा
 - खेतवारीमा भएका मध्ये असाध्यै होचो र असाध्यै अग्ला विरुवा हटाउने
 - अस्वाभाविक रुपमा असाध्यै छिटो तथा असाध्यै ढिलो धान चमरा निस्कनेका बोटहरू हटाउने।
- मकै भाँच्नु पूर्वा
 - रोग लागेका घोंगाहरू हटाउने
- मकै भाँच्ने बेलामा
 - रोग लागेका घोंगाहरू हटाउने

खायन तथा बीउ मकै भण्डारणका सुरक्षित उपाय :

- सुपर ग्रेन ब्यागको प्रयोग:** यो एक किसिमको प्लाष्टिक भोला हो, यसभित्र अनाज वा बीउ भण्डारण गर्दा यसभित्र विस्तारै अक्सिजनको मात्रा कम हुन्छ र कार्बनडाईअक्साइडको मात्रा बढ्न जान्छ । फलस्वरुप कीराहरू अक्सिजनको खोजीमा माथिल्लो सतहतिर आउँछन् र करिब ३ दिनभित्रमा अक्सिजन नपाएर मर्दछन् । यसमा ६५ के.जी. तौलसम्म बीउ भण्डारण गर्न सकिन्छ ।
- बोगोको प्रयोग:** बोगोको धुलो २०-२५ ग्राम प्रति के.जी.अनाजका दरले राख्दा घुनवाट बचाउन सकिन्छ ।
- नीमको प्रयोग:** नीमका सुकाएका पात २-१० प्रतिशत तौलका हिसाबले मिसाएर भण्डारण गरेमा करिब ४ महिनासम्म नियन्त्रण गर्न सकिन्छ ।
- टिमुरको प्रयोग:** टिमुरको ३ ग्राम धुलो प्रति किलोग्राम अनाजमा राख्दा भण्डारणमा लाग्ने कीराहरूबाट बचाउन सकिन्छ ।
- बीउको हकमा कीरा लाग्न नदिनको लागि एलुमिनियम फस्फाइड १-२ चक्की मलमल कपडामा बेरेर १ मेट्रिक टन भण्डारण गरेको बीउमा भकारीभित्र हात घुसाएर ६ देखि १२ इन्चभित्र भकारीमा राखी हावा नछिर्ने गरी बन्द गरेर राखेमा कीरा मर्दछ ।

मकै बालीमा धेरै नै क्षति गर्ने फौजी कीरा तथा गवारो कीराको व्यवस्थापन उपाय

फौजी कीराको व्यवस्थापनका लागि उपाय:

फौजी कीरा व्यवस्थापनका लागि निम्न विधिहरू अपनाउनु पर्छ मकै रोप्नु अघि गहिरो गरेर खन जोत गर्ने । खेतवारीको नियमित निरिक्षण गर्ने र निरिक्षणका क्रममा पातको सतहमा भण्डारणमा पारिएको अण्डाहरू देखेमा संकलन गरि नष्ट गर्ने । मकैको घोगाहरूमा समेत नोक्सान गर्न सक्ने भएकाले खोस्टाले पुरा घोगा ढाकिने जातको मकै लगाउने एउटै क्षेत्रमा सकेसम्म एकै समयमा र अगोटे समयमा मकै रोप्ने । मकैको एकल बालि लगाउनु भन्दा कोशेवाली अन्तरवाली वा मिश्रित बालिका रुपमा लगाउने नेपियर तथा मोलासेस घाँसहरू डिलहरूमा लगाएर यो कीरालाई आकर्षण गर्न सकिन्छ जसले गर्दा घाँसमा यो कीराले अण्डा पारे पनि लार्वाहरूले यो घास खाँदैन र खानाको अभावमा बाच्च सक्दैनन् । यि घाँसहरू पशु बस्तुलाई पोषिलो पनि मानिन्छ डेस्मोडियम घाँस एक किसिमको गन्ध आउछ जुन यो कीरालाई मन नपर्ने हुनाले विकर्षण बालिका रुपमा मकैको विच विचमा लगाउन सकिन्छ । बर्षे मकै सके सम्म ढिलो नगरी समयमै रोप्ने तथा निश्चित ठाउँमा सबैले एकै समयमा अर्थात एक हप्ताभित्र रोप्ने। फौजी कीराहरूले पारेका अण्डाहरू संकलन गरेर नष्ट गर्ने। गुभोमा मसिनो माटो वा खरानी राख्दा पनि यसको नियन्त्रणमा सघाउँछ । हरियो खुर्सानी गाईको गहुँतमा पकाएर १:१० को अनुपातमा पानी मिसाएर गुभोमा राख्दा पनि प्रभावकारी हुन्छ ।

सिफारिस अनुसारको मल प्रयोग गरेर विरुवालाई स्वस्थ र बलियो बनाइ कीराको प्रकोप सहन सक्ने पानी मकैको पातमा सेता लाम्चा फिल्ली सहितका प्वाल अवस्थाको क्षतिको लक्षण देखा परेमा नीम जन्य विषादी एजाडिराक्टिन १५०० पीपीएम ५ मिलिलिटर प्रतिलिटर पानीमा मिसाएर छर्ने ।

मकैको पातमा लार्वाले क्षति गरेको प्वालहरू तथा गुभोमा क्षतिको लक्षण अत्याधिक देखा परेमा इमामेक्टिन वेन्जोएट ५%EC १gm/२ लि. पानीका दरले वा स्पाइनेटोराम ११.७ AC १ml/२ लि. पानीका दरले वा क्लोरानट्रानिलिप्रोल १८.५% AC १ml/२.५ लि. पानीका दरले वा स्पाइनोस्याड ४५%AC १ml/३लि. पानीका दरले छर्ने वा डेल्टामेथ्रिन २.८% EC १-२gm/लि. पानीका दरले छर्ने । विषादी छर्दा एक रोपनीमा लगाइएको मकैलाई २५ लिटर विषादी हालेको तयारी भोल प्रयोग गर्ने र तयारी भोल गुभोमा पर्ने गरी छर्ने । एउटै विषादी निरन्तर प्रयोग नगरी आलोपालो गरी प्रयोग गर्ने तथा घोगा लागि सकेपछि विषादी प्रयोग नगर्ने ।

गवारो कीराको व्यवस्थापन विधि :

खेतवारीको नियमित अवलोकन गर्ने र यो कीरा संक्रमित बोटहरू देखासाथ उखेलेर नष्ट गर्ने मकै भाचेर ढोड काटे पछि ढोडका टुटाहरू नष्ट गर्ने कीरा कम लाग्ने जातको प्रयोग र स्थानीय जातहरूभन्दा उन्नत जातहरूमा यो कीराबाट क्षति कम भएको पाइएको छ । मकैका उन्नत जातहरू जस्तै रामपुर कम्पोजिट, अरुण-२, रामपुर-१, मनकामना-३, देउती जातका मकैमा गवारोको क्षति कम पाइएकोले यस जातको मकै लगाउन राम्रो हुन्छ ।

स्वच्छ खेती गभारो कीरा नियन्त्रणको सबभन्दा प्रभावकारी उपाय हो जसका लागि मकै भाँचेपछि कीरा लागेको खेतवारी जोत्ने र टुटाहरू एकत्र गरी जलाएर नष्ट गर्ने गरेमा ठुँटामा सुषुप्त अवस्थामा रहेका लार्वाहरू नष्ट हुन्छन् । गवारो लागेर पातमा छिद्र परेका वा मृत गुभो बनेका बोटहरू देखा पर्ने बित्तिकै जरासमेत उखेलेर जलाउने वा गाडेर नष्ट गर्ने वा गाईबस्तुहरूलाई खुवाउने । बालीबाट भारपात उखेली सफा राख्नु पर्छ । गवारोले क्षति गर्ने क्षेत्रमा मकैको बीउदर सिफारिस मात्राभन्दा बढाएर प्रयोग गर्ने । यसो गर्दा गवारोले केही बोट क्षति गरेपनि गोड्ने बेलामा यसको बोट संख्या कायम हुन जान्छ र उत्पादनमा त्यति धेरै कमी हुन पाउँदैन । माटोको उर्वराशक्तिको आधारमा रासायनिक मलको प्रयोग गर्नु पर्छ । खेतवारीमा बत्तिको पासो राख्नाले रातिपख बत्तिको उज्यालोमा पुतलीहरू आकर्षण हुन्छन् र बत्तिको पासोमा फस्दछन् । यसरी पासोमा परेका माउहरू संकलन गरी मारिन्छ फलस्वरुप यसका क्षति कम गर्न सकिन्छ । उपलब्ध भएमा गवारो कीराको अण्डा पहिलो पटक देखा पर्ने बित्तिकै ट्राईकोग्रामा (अण्डाको परजीवी कीराहरू) ट्राईकोकार्डका रुपमा १ लाख प्रति हेक्टरको दरले प्रभावित मकै बोटमा छोड्नुपर्छ ।

यदि कीराको प्रकोप बढि नै भएमा अन्तिम विकल्पको रुपमा कार्बोफ्युरान ३%G (फ्युराडन) विषादी ३-४ गेडा प्रति गुभोमा राखिदिने वा एक्सन ५०५ (क्लोरपाइरिपस ५ यदि कीराको प्रकोप बढि नै भएमा अन्तिम विकल्पको रुपमा कार्बोफ्युरान ३%G (फ्युराडन) विषादी ३-४ गेडा प्रति गुभोमा राखिदिने वा एक्सन ५०५ (क्लोरपाइरिपस ५०% साइपरमैथ्रिन ५%) विषादी १.५ मि.लि.प्रति लि.पानीमा मिसाइ छर्ने ।

प्रकाशक:

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना

परियोजना कार्यान्वयन इकाई, गुल्मी

सम्पर्क : ०७९-५२०२६७, ५२१०६०, ५२०५५१

Email : pmamp.piu.gulmi@gmail.com

Website : piugulmi.pmamp.gov.np

प्रकाशन वर्ष : २०७६/०७७